

De
Pasja van de
Keuken

Een meeslepend verhaal over liefde en magische
kookkunsten in het Ottomaanse Rijk

SAYGIN ERSIN

‘Deze roman is niet alleen een liefdesverklaring aan de Turkse keuken, maar biedt ook een fascinerende inblik in het Ottomaanse Rijk. Een betoverend en uniek verhaal.’

– Sujata Massey, auteur van *De dode in de sneeuw*

De Pasja van de Keuken is het verhaal van een jonge prins die ontsnapt aan een van de bloedigste slachtpartijen uit de geschiedenis van het Ottomaanse Rijk. Als zijn kooktalent aan het licht komt, neemt de paleiskok de prins onder zijn hoede. Volgens de legende worden immers maar twee, hooguit drie kinderen ooit geboren met deze gave. Een ‘Pasja van de Keuken’ kan met de gerechten die hij bereidt controle uitoefenen over de gedachten en gevoelens van degene die zijn gerechten proeft.

De prins wordt verliefd op een mooie danseres, maar door de intriges en samenzweringen in het paleis raakt hij haar kwijt. Hij smeedt zijn kookkunsten tot een onverslaanbaar wapen om zijn geliefde te bevrijden uit de harem van de sultan.

‘Deze betoverende roman is een zevengangendiner waarvan elk woord ten volle geproefd moet worden.’ – NEW YORK JOURNAL OF BOOKS

‘Ersins prachtig vertelde verhaal roept geuren op die de lezer bijna kan ruiken. Deze meeslepende historische roman prikkelt zowel de smaak als de verbeelding.’ – BOOKLIST

Saygin Ersin (Turkije, 1975) is afgestudeerd als socioloog en werkt als journalist. Hij schreef enkele romans en verhalenbundels die in verschillende landen in vertaling zijn verschenen. Saygin Ersin woont in Izmir.

9 789492 086976

www.uitgeverijjorlando.nl

SAYGIN ERSIN

De Pasja van de Keuken

Vertaald uit het Engels door René van Veen

uitgeverij
ORLANDO

© 2016 Saygin Ersin

Oorspronkelijke titel *Pir-i-Lezzet*

Oorspronkelijke uitgever April Yayincilik, Istanbul

© 2019 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam

Vertaald uit het Engels door René van Veen

Omslagontwerp Bij Barbara

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 978 9492 086 97 6

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

I DE HEER DES HUIZES

Die avond hield Hüsünü Bei Zümürützade, een van de hoogst aangeschreven koopmannen van Constantinopel, een banket voor een gast die even indrukwekkend van postuur als naam was: Siyavuş Aga, de wapenmeester van de sultan, had ermee ingestemd de bescheiden woning van Hüsünü Bei hoogstpersoonlijk met een bezoek te vereren.

De maaltijd werd opgediend in de luisterrijke *selamlık* van het huis. Vier enorme dienbladen stonden zorgvuldig gerangschikt op een lange, lage tafel, bedekt met een met zilverdraad doorstikt mosterdkleurig kleed. De zitkussens die rond de tafel op de grond lagen, waren, evenals de sofa's die langs drie muren van het vertrek stonden opgesteld, van blauw fluweel van de beste kwaliteit. Het goudborduursel van de gewaden van de gasten glansde in het schijnsel van eenentwintig zilveren kandelaars. Het licht liet de kristallen glazen op de tafel glinsteren en wierp een flakkerende gloed op de porseleinen opdienschalen met hun sierlijke blauwe en groene decoraties.

De huisbedienden, die de voorbereidingen op deze avond al weken geleden begonnen waren en de laatste dagen nog slechts instructies en vermaningen van hun meerderen te horen hadden gekregen, voerden hun taken uit met een elegantie en behendigheid die in het paleis niet zouden hebben misstaan. Op bevel van de hofmeester trippelden de jongste bedienden als katten over het Perzische tapijt, waarmee de hele vloer van de *selamlık* was bedekt, om de schalen op de dienbladen te zetten. Hun bewegingen

waren zo afgepast dat het porselein geen enkel geluid maakte. Een van de bedienden, een jonge knaap met groenblauwe ogen, vulde het glas van de eregast zo sierlijk en behoedzaam dat toen de wapenmeester vol ontzag *Masjallah* mompelde, zijn stem samenvloeide met de muzikale klanken waarmee het water in het glas klaterde.

Links van Siyavuş Aga, die als wapenmeester zowel beroemd als berucht was in het hele rijk, zat een lid van de Rijksraad: de schatbewaarder Halil Pasja. Een gast van deze statuur verleende een banket doorgaans nog meer aanzien, maar Halil Pasja voelde zich die avond zowel lichamelijk als geestelijk niet in orde. Zijn hart, dat al jarenlang gebukt ging onder zorgen over de stipte uitbetaling van de driemaandelijkse soldij aan de janitsaren, was inmiddels tegen geen enkel meningsverschil meer bestand. Dit banket was voor Halil Pasja vooral een onaangename verplichting. Hij was doordrenkt van het zweet, hapte naar adem en wakte de indruk dat hij bij de geringste beroering de geest zou geven.

Halil Pasja was eigenlijk van mening dat hij het koste wat kost moest vermijden om samen met Siyavuş Aga aan een tafel terecht te komen, zelfs als er goddelijke ambrosia werd geschonken. Dit hoewel niet te ontkennen viel dat de wapenmeester een zeer invloedrijk man was. Hij was een van de vier edelen die zonder ombelet te vragen zijn opwachting mocht maken bij de sultan wanneer de vorst in zijn buitenpaleis verbleef. Zijn voorspraak kon de opmaat betekenen tot welvaart en voorspoed, maar tot dusver had nog nooit iemand het mogen meemaken dat de wapenmeester hem die gunst had verleend.

Siyavuş Aga stond vooral bekend om zijn humeurige karakter. Het paleis had de opkomst en ondergang meegemaakt van de kribbigste sultans, favorietes en vrouwen van de sultan, maar niemand van hen zou tegen deze oude ruziezoeker opgekund hebben. Voor de aga moest alles perfect zijn. De mousseline windsels van zijn enorme tulband dienden, of ze nu vies waren of niet, elke

avond afgewikkeld en gewassen te worden en de volgende ochtend moest er een schone, nieuw gewikkelde en naar zeep ruikende tulband voor hem klaar liggen. In de hamam moest zijn badwater precies de door hem gewenste temperatuur hebben. Als dat niet het geval was, waren de gevolgen groot. Wanneer hij de nacht buiten het paleis doorbracht, waren simpele kaarsen niet voldoende om licht te werpen op zijn persoon, maar dienden aangenaam geurende olielampen ontstoken te worden. Zijn snor en baard moesten met amandelolie ingesmeerd worden en voor de verzorging van zijn haar en huid voldeden alleen de beste zeep en olijfolie. Hij dulde geen fouten en bestrafte die overdreven streng. Ooit had de aga een jonge bediende laten afranselen tot hij bijna het leven liet, alleen maar omdat de knaap zijn kaftan verkeerd had opgevouwen. Dit was maar één geval van de vele.

Op gastronomisch terrein dreef de aga iedereen tot wanhoop met zijn grillen. De beste koks sloofden zich uit om de heerlijkste gerechten voor hem klaar te maken, waarvoor hij dan vervolgens zijn neus optrok. Het ergste van alles was dat hij eigenlijk niets afwist van de kunst van het koken. Of zijne excellentie al dan niet tevreden was met het opgediende hing louter van zijn stemming van dat moment af, wat voor de koks inmiddels reden was om nog slechts gerechten naar eigen goeddunken te bereiden en de rest aan Allah over te laten. Ooit had hij een gerecht van gegrilde, maar nog ongerepte duif, dat in elkaar was geflanst door een onervaren jonge kok, de hemel in geprezen en de bereider ervan rijkelijk beloond. Een andere keer had hij een gerecht van gebraden lam op een puree van aubergine waarbij zelfs de sultan zijn vingers afgelikt zou hebben, van tafel geveegd zonder het verder nog een blik waardig te keuren.

Hoeveel roddels, verhalen en speculaties er ook de ronde deden over de weinig verfijnde smaak van Siyavuş Aga, één ding was algemeen bekend: hij had een enorme hekel aan prei. Zijn weerzin tegen deze groente was zo groot dat het verhaal ging dat ook

de sultan wanneer hij samen met de wapenmeester at geen gerechten met prei wenste, hoezeer hij daar ook naar verlangde, om niet diens misnoegen op te roepen.

Daarom beloofde een banket met Siyavuş Aga even aangenam te worden voor Halil Pasja als een nacht in de grot van een slapende beer. In gedachten vervloekte hij Hüsnü Bei, de gastheer, omdat hij bij de komst van elke gang vreesde dat het gezicht van de wapenmeester zou betrekken. Zoals nog zou blijken, koesterde hij deze angst niet ten onrechte. De enige reden waarom hij hier aan tafel zat, was dat Hüsnü Bei hem persoonlijk had gevraagd aanwezig te zijn. Yakup Efendi, een van de vier gasten rond het dienblad naast hem, was de zwager van Hüsnü Bei en, zoals de meeste andere aanwezigen, tarwehandelaar. Door de snikhete zomer was de oogst mislukt en ging het rijk gebukt onder een hongersnood, dus de Rijksraad had een verbod uitgevaardigd op de uitvoer van onder meer tarwe. Yakup Efendi (die, hoewel zijn graanpakhuizen bijna uit hun voegen barstten, bezwoer dat ook zijn keuken het inmiddels helemaal zonder meel moest stellen) hoopte dat de sultan hem zou vrijstellen van het uitvoerverbod. Siyavuş Aga, die erom bekendstond dat hij de sultan naar zijn pijpen kon laten dansen, zou een flink deel van de winst mogen opstrijken als hij de sultan zover kreeg om deze vrijstelling te tekenen.

Hüsnü Bei Zümürüzade had zich genoodzaakt gezien om schatbewaarder Halil Pasja uit te nodigen omdat hij als enige in de Rijksraad een veto zou kunnen uitspreken over deze uitzondering op het uitvoerverbod. Ondanks zijn enigszins bedeesde karakter was de schatbewaarder een capabele en zeer ervaren staatsman. Vooral in financiële kwesties was zijn invloed groot. Een toespraak tijdens zittingen van de Rijksraad was één ding, het was echter een heel ander om zich openlijk uit te spreken tegen een door de wapenmeester voorgedragen besluit... Daarom had Hüsnü Bei de pasja uitgenodigd voor het banket van deze avond.

De koopman wist dat de schatbewaarder, hoe kundig hij ook was als staatsman, niet graag in het openbaar de wraak van de wapenmeester over zich afriep.

Als gelovig man had Halil Pasja zich neergelegd bij alles wat het leven tot dusver voor hem in petto had gehad en keek hij stoïcijns uit naar wat de toekomst nog zou brengen. Op dit moment was er echter één ding dat hem onbehagen bezorgde: er hing een spanning in het vertrek waarvan hij wist dat hij daarvoor niet de waardering zou kunnen opbrengen voor de spijzen van die avond die ze verdienden.

Halil Pasja was echter geen fijnproever. Als gevolg van zijn goedmoedige aard, zijn religieuze overtuigingen en nederige afkomst at hij zonder morren alles wat hem werd voorgezet. Dankbaarheid voor alle gaven van Allah was het eerste dat hij had geleerd in zijn leven, waarvan hij zijn jeugdijaren had doorgebracht als bediende in een landhuis in de provincie.

Maar iets stond op het punt daarin verandering te brengen.

De opgediende gerechten roken zo verrukkelijk dat de schatbewaarder wellicht voor het eerst in zijn leven beseftte dat ook hij zich over kon geven aan het genoeg dat voedsel schonk en dat eten veel meer inhield dan louter de honger stillen.

Op een teken van de hofmeester tilden de bedienden de deksels van de schalen die de eerste gang bevatten, waarop de opbeheerste toon gevoerde tafelgesprekken abrupt stilvielen. Het opgediende gerecht mocht dan slechts bestaan uit rijst bestrooid met zwarte peper, maar de peper rook zo verleidelijk dat alle mannen zich meteen overgaven aan mijmeringen. Geen van hen zou het hebben aangedurfd om de lepel met de greep van ebbenhout, ingelegd met paarlemoer, ter hand te nemen om die in het meesterwerk voor hen te steken als Hüsnü Bei hun op dat moment geen smakelijk eten had gewenst.

Het was al een genot om de rijst op de tong te proeven, maar het doorslikken ervan leverde een tweede, heel andere en even

verrukkelijke sensatie op. De zachte rijst suste de smaak van de scherpe peperkorrels en de in verse boter met elkaar vermengde bestanddelen gleden soepel door de keel naar de maag.

Nadat de gasten de eerste gang naar binnen hadden geschrokt, ruimden de bedienden op een teken van de hofmeester het bestek en de lege schalen op. Terwijl ze met afgemeten stappen achteruit naar de deur liepen, zetten drie andere bedienden hete terrines op de dienbladen neer en legde een vierde bediende met de grootste nauwkeurigheid een diepe hertschoornen soeplepel bij alle gasten, beginnend bij de wapenmeester.

De tweede gang betrof een *makiyan*-soep waarbij vergeleken de gepeperde rijst niet meer dan een onbeduidend opwarmertje was geweest.

De smaken van deze soep waren in volmaakte harmonie met elkaar. De gasten proefden bijvoorbeeld geen enkel spoor meer van de eieren waarmee de soep was gebonden. De eieren verrichten, alsof ze geheel in bedwang werden gehouden door een zeer bekwame orkestleider, precies hun taak om het accent op de citroen te leggen en de rijke kippensmaak te benadrukken. Niet één gast greep naar de peper of het zout op tafel, want de soep paste zich volledig aan ieders smaak aan.

Elke nieuwe gang die werd opgediend, smaakte nog verrukkelijker dan de vorige.

Terwijl Siyavuş Aga zijn laatste hap nam van de *më'muniye* – een zoet gerecht van kippenborst en melk dat naar verluidt vernoemd is naar kalief Me'mun – betrapte Halil Pasja zich erop dat hij hem vol haat en jaloezie aankeek. Hij vermande zich snel en wendde zijn blik af. Zo kende hij zichzelf niet. Hij had het idee dat hij in zijn hele, door voortdurende rivaliteiten getekende leven slechts een handvol mensen zo vol haat had aangekeken. Ook van jaloezie had hij zelden eerder last gehad. Nog vreemder was dat sinds de *më'muniye* op tafel was verschenen er allerlei aangename gedachten in zijn geest waren opgekomen. Hij moest

steeds opnieuw aan de vrouw denken met wie hij een halfjaar geleden was getrouwd, maar die hij nog altijd met geen vinger had aangeraakt. Sterker nog, sinds de eerste hap had hij voor het eerst sinds jaren beroering in zijn kruis gevoeld. Van die gedachten van de schatbewaarder kreeg de wapenmeester vanzelfsprekend niets mee. Met gesloten ogen kauwde hij zo langzaam op zijn laatste hap me'muniye dat het leek alsof hij van elke flinter van het gerecht wilde genieten voordat hij het doorslikte.

Met de aangename prikkeling van rozenwater, stroperig door de eraan toegevoegde gekaramelliseerde suiker, in hun keel waren alle gasten in afwachting van de volgende gang. Omdat de derde gang zoet was geweest, moest overeenkomstig de traditie een pastei of groentegerecht volgen. Halil Pasja vroeg zich af wat het kon zijn. Een pastei met kaas en room? Gevulde kweeperen? Gesmoorde courgette? De kok zou zijn grootste verrassing ongetwijfeld bewaren voor de laatste gang. Het sluitstuk van deze meesterkok, wie hij ook mocht zijn, zou vast bestaan uit een kebab of een ander vleesgerecht.

Op het moment dat de bedienden het vertrek betraden, sloten alle gasten hun ogen in begerige afwachting van de volgende geur die hun neusgaten zou strelen. Zodra de schatbewaarder het licht schrapende geluid hoorde waarmee de porseleinen deksels werden opgetild, ademde hij diep in en vormde zijn mond zich tot een glimlach. Deze geur riep zijn allereerste herinneringen in hem op en voerde hem bijna zeventig jaar terug naar zijn kindertijd. Hij zag zichzelf de hofmeester van het landhuis waar hij als bediende in huis was genomen, volgen met op zijn rug een zware draagmand die bijna even groot als hijzelf was. Ze gingen naar de markt, die een heel eind lopen was. De hofmeester was in een slechte bui, maar de kleine Halil was bijna buiten zinnen van vreugde. Een bezoek aan de markt betekende dat hij een paar uur verlost was van zijn eentonige werk. Hij genoot ook altijd van alle geuren en geluiden daar. Ze liepen eerst voorbij een kraam vol

bosjes lente-uitjes. Verderop verkocht een man de allerverste boter. Zijn blik bleef hangen aan oranje penen en vuurrode radijsjes en hij rook de door de wind meegevoerde geur van dille. Onder tussen begon de hofmeester te onderhandelen over de prijs van een bundel preistronken.

De schatbewaarder schrok op uit zijn mijmeringen juist op het moment dat hij zich voor de geest haalde hoe de prei had geroken toen de hofmeester die in zijn mand laadde. Met bonzend hart opende hij zijn ogen. Hij bad dat de geur die hij rook slechts een overblijfsel was van zijn reis naar het verleden.

Maar toen hij voor zich keek, werden zijn angstigste vermoedens bewaarheid. Midden op het dienblad stond een grote koperen braadpan met schijfjes gesmoorde prei keurig gerangschikt rondom een dampende berg fijngesneden gebraden lamsvlees.

Ons laatste uur heeft geslagen, gromde Halil Pasja in zichzelf. Berg je maar, Hüsnü Bei Zümürützade! Jij hebt dit op je geweten! Het is afgelopen met je. En met je zwager.

Terwijl de schatbewaarder bedroefd naar de prei staaarde, begonnen zijn linkerarm en onderlip plotseling te slapen. Hij besefte dat wanneer Siyavuş Aga zich zou realiseren welk gerecht er was opgediend, hij dit als een persoonlijke belediging zou opvatten en iedereen aan tafel naar de ondergang zou voeren, ongeacht hun positie in de wereld. Daarbij kwam ook nog eens dat Halil Pasja altijd al dol was geweest op prei, maar van dit gerecht waarschijnlijk geen hap zou kunnen nemen. Hij legde zich maar neer bij de loop van de gebeurtenissen, zei tegen zichzelf dat er niets aan te doen viel en leunde achterover in afwachting van het moment waarop Siyavuş Aga zijn woede zou gaan botvieren. Aan tafel hing een doodse stilte, de stilte voor een storm.

Op een gegeven moment kon de pasja zich echter niet langer bedwingen en keek hij heimelijk naar rechts. Hij kon zijn ogen niet geloven, want de wapenmeester prevelde een zegenspreuk en reikte langzaam naar zijn lepel. Hij had zijn ogen open, maar leek

niets van zijn omgeving waar te nemen. Alle aanwezigen keken vol ontzetting toe, maar de heer des huizes, Hüsnü Bei, was er het ergst aan toe. Hij opende zijn mond om Siyavuş Aga te waarschuwen, maar bedacht zich op het laatste moment. Met zijn uitpuilende ogen leek hij een zojuist uit zee gevangen harder met de vishaak nog in zijn bek.

Siyavuş Aga bracht een volle lepel prei naar zijn mond. Terwijl hij die kauwde, leek hij de vervoering nabij. Nadat hij de eerste hap had doorgeslikt, verscheen er een glimlach op zijn gezicht, een bijna kinderlijke grijns, die de aanwezigen nooit eerder bij iemand hadden waargenomen. Getuige de blik in zijn ogen, leek hij in een droomwereld te verkeren.

Als Hüsnü Bei op dat moment niet ‘Moge het jullie wel bekomen’ had gezegd, dan was de aga wellicht nooit uit zijn droomwereld teruggekeerd, was er geen chaos ontstaan in het huis van de gastheer, had de schatbewaarder zich niet gedwongen gezien zijn ambt neer te leggen en hadden de andere gasten zich deze maaltijd niet herinnerd als een gebeurtenis waardoor hun leven ten slechte was gekeerd.

Maar Hüsnü Bei had deze woorden nu eenmaal gezegd.

De glimlach van Siyavuş Aga verdween op slag en zijn gebruikelijke chagrijnige, rancuneuze en berekenende blik keerde terug in zijn ogen. Langzaam wendde hij zijn hoofd naar Hüsnü Bei en siste: ‘Ben jij me belachelijk aan het maken?’

Zijn woorden leken zich als een ingevette strop om de hals van de koopman te leggen, wiens ogen van doodsangst nog groter werden. ‘Totaal niet, excellentie,’ wilde hij zeggen, maar hij kon slechts een zwak gefluister voortbrengen.

Zonder iets te zeggen keek Siyavuş Aga iedereen aan tafel kwaad aan. Alle aanwezigen wisten wat die blik betekende: het tafereel waarvan ze zojuist getuige waren geweest, diende tot aan hun laatste levensdagen een geheim te blijven. Dat was iedereen duidelijk. Alleen de schatbewaarder niet.

De linkerarm van Halil Pasja, waarin hij al een tijdje een vreemde tinteling had gevoeld, was inmiddels helemaal gevoelloos en zijn onderlip hing slap opzij. Toen Siyavuş Aga van tafel opstond en het vertrek uitvloog, was hij niet in staat om overeind te komen, evenmin toen Hüsnü Bei en zijn zwager onder het uitspreken van duizenden verontschuldigen zich achter de aga aan haastten en evenmin toen de andere gasten zich uit de voeten maakten. De hele linkerhelft van zijn lichaam was verlamd. Hij kon niet meer bewegen en niets meer zeggen. In gedachten begon hij te vloeken. Zijn ergste vervloekingen bewaarde hij voor Hüsnü Bei Zümürützade, die hij ervoor verantwoordelijk hield dat hij zich in deze toestand bevond, en voor Siyavuş Aga. Daarna beschimpte hij alle landsdienaren met wie hij sinds zijn jeugd te maken had gehad. Zijn vervloekingen boden hem echter nauwelijks troost. Dit is dus mijn lot, dacht hij, in de hoop dat zijn rotsvaste geloof, dat hem zover had gebracht in dit leven en hem het geduld had geschonken om elke situatie het hoofd te bieden, dat hem de overtuiging had gegeven dat Allah achter al het goede op aarde stak en de mensheid achter al het kwaad, hem niet in de steek zou laten. Met heel veel moeite strekte hij langzaam zijn arm uit, stak hij zijn lepel in het gerecht voor hem op tafel en propte hij zijn halfopen mond vol prei. Zonder zich iets aan te trekken van de langs zijn kin druipende olie en groente vormde hij zijn halfverlamde mond tot een scheve glimlach en probeerde hij te kauwen. Het genot dat hij ervoer liet zich niet beschrijven. Het was alsof de herfst met al zijn vallende bladeren, met zijn wind en regen zich tot een smaak had gevormd die nu zijn gehele melte op de proef stelde. Schatbewaarder Halil Pasja richtte zijn enige heilwens van die avond tot de kok die zo'n wonderbaarlijk gerecht had bereid.

Terwijl de pasja genoot van de smaak van de prei, heerste beneden in het binnenhof zo'n diepe stilte dat de fakkels in de handen van de bedienden oorverdovend leken te knetteren.

Al zijn smeebeden ten spijt lukte het Hüsnü Bei niet om Siyavuş Aga ervan te weerhouden door de poort weg te banjeren, een en al wrok en wraakzucht. In het spoor van de aga verlieten ook de andere gasten snel en geluidloos zijn woning.

Hüsnü Bei was daarna diep in gedachten. Hij vroeg zich af op welke manier de wapenmeester de rekening zou willen vereffenen in de zekerheid dat hij dit zou gaan doen, zelfs vanwege een simpel preigerecht. Hij was immers Siyavuş Aga, een man die wraak nam ongeacht de ernst van de belediging, een man die geen mededogen kende en dankzij dat gebrek aan mededogen het tot een van de hoogste ambten van het land had gebracht.

Zijn naam had weerkaatst door de gangen van het paleis op de avond van de dag waarop de vorige sultan de troon had bestegen. Iedereen wist van de bevelen van de nieuwe vorst en van de moorden die de aga die avond had begaan met zijn zijden strop. Hij deed er immers niet geheimzinnig over. Na een paar tijdens een feestmaal of andere vrolijke bijeenkomst genuttigde glazen begonnen zijn ogen altijd boosaardig te fonkelen en sloeg hij aan het vertellen, schilderde hij tot in detail de wandaden die hij had begaan, waarbij zijn mond zich tot een wellustige glimlach plooidde.

Zijn metgezellen, die hun oren niet konden sluiten voor zijn verhalen over hoe hij vrouwen en kinderen van het leven had beroofd, werd het dan koud om het hart, maar omdat het Siyavuş Aga was die vertelde, konden zij niet anders doen dan zich aansluiten bij zijn krankzinnige gelach.

Dit was precies wat Hüsnü Bei Zümrützade zorgen baarde. Siyavuş Aga zou het als een persoonlijke belediging opvatten dat hem een preigerecht was voorgezet en de koopman dienovereenkomstig willen straffen. Hüsnü Bei besloot om de volgende ochtend enkele met geschenken overladen slaven naar het paleis te sturen. Goud en edelstenen hadden altijd al een verzachtende uitwerking op het gemoed van de wapenmeester gehad. Daarna

zou de storm langzaam weer gaan liggen. Zijn grootste angst was dat hij zaken zou moeten doen met Siyavuş Aga voordat dit het geval was, want dan zou de wapenmeester er niet voor terugdeinzen uiterst nauwgezet zijn woede op hem te koelen.

Hij zuchtte diep en draaide zijn hoofd om naar de hofmeester, die even hevig in beroering leek als de vlammen van de fakkels in de handen van de bedienden. De zojuist nog bedroefd terneergeslagen ogen van Hüsnü Bei fonkelden opeens woest. ‘Roep de kok!’ snauwde hij.

Het gezicht van de hofmeester betrok, alsof hij dit bevel had verwacht maar gehoopt had dat het niet zou komen. ‘Akkoord, heer,’ mompelde hij en verdween sloffend in de duisternis van het binnenhof.

Even later keerde hij terug in de gloed van de fakkels, op enkele passen gevolgd door een magere gestalte. De hofmeester bleef staan en deed een stap opzij. De man achter hem zette een paar moedige stappen vooruit totdat zijn gestalte en gezicht door het fakkellicht werden beschenen. Hij bleef op twee stappen afstand van Hüsnü Bei staan en begroette hem.

Hüsnü Bei was niet in staat om lang in het oplichtende jonge gezicht voor hem te kijken, want de groene ogen van de kok boorden door hem heen. Vanonder zijn tulband vielen enkele bruine lokken tot aan zijn wenkbrauwen en zijn opgedraaide snor verleende zijn gelaat een zachtaardige, beheerste adeldom. Hij leek eerder te glijden dan te lopen, zei weinig, maar was welbespraakt, werkte altijd in een rustig, vast tempo door en er kwam nooit een onvertogen woord over zijn lippen, zelfs niet wanneer het in de keuken op zijn drukst was. Hüsnü Bei had in de loop van zijn leven tientallen edelen leren kennen en bij velen van hen was hun elegantie, evenals hun reputatie, maar een laagje vernis, zoals zij in hun handelingen eveneens vergeefs blijkt probeerden te geven van verfijning. Maar deze jongeman was anders. Hij droeg adeldom mee in zijn ziel en niet alleen in zijn lichaam.

‘Volgens mij heb ik je het wel duizend keer gezegd,’ gromde Hüsnü Bei. Hij bedacht dat de woede in zijn stem waarschijnlijk niet heel overtuigend overkwam, maar schoof die gedachte terzijde.

De kok glimlachte flauw en vroeg: ‘Wat hebt u me duizendmaal gezegd?’

Hüsnü Bei verhief zijn stem. ‘Die prei, die verdomde prei! Ik heb je toch gezegd dat de wapenmeester een hekel heeft aan prei?’

De jonge kok dacht even na en glimlachte opnieuw. ‘Ja, eerwaarde heer, daar hebt u wel iets over gezegd...’

Hüsnü Bei begon inmiddels echt kwaad te worden. ‘Waarom heb je die dan toch klaargemaakt?’ bulderde hij zo luid dat door de kracht van zijn adem de vlammen van een nabije fakkel begonnen te dansen.

Er daalde een duistere stilte in het binnenhof neer. De kok glimlachte niet meer, maar bleef Hüsnü even strak in de ogen kijken als daarvoor. Juist toen de bei zijn uitbrander wilde vervolgen, vroeg de kok beheerst: ‘Is het gerecht hem niet bevallen dan?’

De mond van Hüsnü Bei viel open. ‘Heeft hij er niet van gegeten?’ vroeg de kok verder. ‘Had hij er iets op aan te merken?’

De bei wist niet wat hij moest zeggen. Dat kon hij moeilijk beweren, want hij zag nog duidelijk voor zich hoe de wapenmeester de lepel naar zijn mond had gebracht. ‘Let op wat je zegt!’ schreeuwde hij vertwijfeld. ‘Ik heb je toch gezegd dat de aga prei haat. Dat weet heel Constantinopel!’

‘Dan vergist heel Constantinopel zich. Inclusief zijne excellentie de aga zelf,’ reageerde de kok kalm.

Hüsnü Bei trilde over zijn hele lichaam. Niet zozeer van woede als wel van radeloosheid. Hij was een man uit de hoogste klasse en had veel invloed, dus als hij dat zou willen, kon hij de kok ter plekke doodslaan zonder dat iemand hem daarop zou aanspreken. Hij zou hem voor de rest van zijn leven kunnen verban-

nen. Maar tegen de beheersing van deze man en zijn kookkunsten stond hij machteloos. Dat was al maanden zo, al sinds de dag dat deze groenogige lastpost zijn opwachting had gemaakt in zijn huis. Hüsnü Bei had al eerder het gevoel gehad dat hij machteloos tegenover de kok stond, maar deze avond moest hij dat voor het eerst aan zichzelf toegeven. Daarom trilde hij.

Hij verzamelde al zijn wilskracht, wees op de hoofdpoot en bereidde zich erop voor om ‘Verdwij!’ tegen de kok te zeggen, maar de woorden bleven in zijn keel steken door een smaak die zich op onverklaarbare wijze aandiende in zijn mond. Het was de smaak van *medfunne*. Hij stelde zich de op zijn tong smeltende, langzaam gegaarde aubergine voor, de geur van het stoofvlees, de scherpe sumak. Hij streek het puntje van zijn tong langs zijn lippen en slikte. Terwijl hij nog steeds naar de poort wees, richtte hij zijn blik op de huisbedienden met hun fakkels en zijn hofmeester. Op dat moment beseftte Hüsnü Bei hoe netelig zijn positie was, want in de ogen van zijn bedienden las hij niet alleen bezorgdheid, maar ook woede. Hij vroeg zich af met welke gerechten de kok hen voor zich had gewonnen.

Hüsnü Bei zag in dat hij zijn hand niet langer zo in de lucht kon laten hangen. Uiteindelijk kon hij zich bevrijden van de smaken in zijn verbeelding en raapte hij zichzelf bijeen. Hij wees naar de kok en snauwde tegen de hofmeester: ‘Breng hem weg en geef hem veertig stokslagen!’

De hofmeester gebaarde dat twee bedienden de kok naar de kelder aan de andere kant van het hof moesten voeren. Hüsnü Bei keek de jongeman na, die in het licht van de fakkels met opgeheven hoofd wegliep. Het leek erop dat hij de twee bedienden wegvoerde in plaats van andersom. Toen Hüsnü Bei zijn hoofd optilde en omhoogkeek naar de vensters van zijn harem zag hij daar schaduwen wegschieten. Kennelijk waren ook de harem-vrouwen nieuwsgierig naar wat er met de kok ging gebeuren.

‘Heer, zorg dat ik mijn verstand niet verlies,’ mompelde

Hüsnü Bei. Hij bevond zich in een uiterst lastige situatie, in een situatie die iedere buitenstaander als onmogelijk zou beoordelen. Feit was dat zijn kok iedereen in zijn huishouden, van zijn harem tot aan zijn bedienden, had betoverd en om zijn vinger had gewonden. Hüsnü Bei had zich al snel gerealiseerd dat er iets niet klopte aan de kok. In het begin had hij dit idee uit zijn gedachten gebannen, maar toen de situatie verergerde had hij beseft dat hij in de val zat. Hij had zich telkens weer voorgenomen de man te ontslaan, maar dat ook steeds weer uitgesteld ‘tot na de volgende maaltijd’. Zijn rotsvaste besluit had elke keer weer schipbreuk geleden op óf een *kapama* of op de geur van gevulde groenten. Dit was allemaal niet zo erg geweest als hij het geheim van de kookkunsten van de kok had kunnen achterhalen, maar dat was hem niet gelukt. De kok liet geen enkele leerling of gezelschap voor zich werken. De bedienden die Hüsnü Bei naar de keuken had gestuurd om in de gaten houden wat hij deed, hadden daarna slechts de mond vol van de verrukkelijke geuren die ze hadden geroken. Het verleden van de kok was een even groot raadsel. Hüsnü Bei had vergeefs al het mogelijke in het werk gesteld om iets over hem te weten te komen. Het was om wanhopig van te worden. Hij ademde de koele avondlucht diep in en zuchtte zacht. De hofmeester meende dat hij het woord tot hem had gericht, sprong op hem af en vroeg: ‘Ja, heer?’ Vermoedelijk was ook hij in gedachten verzonken geweest. Met een knip van zijn vingers droeg de bei hem op te verdwijnen.

Nadat de hofmeester en de bedienden in het huis waren verdwenen, bleef Hüsnü Bei nog een tijdje alleen in het binnenhof staan. De duisternis en stilte deden hem goed, want daardoor kon hij weer helder nadenken. Hij moest een oplossing zien te vinden. Het stond wel vast dat hij de kok niet simpelweg kon verjagen. Hij kon evenmin een besluit medelen om dat vervolgens weer in te trekken, want dan zou hij zich nogmaals belachelijk maken. Alleen de wijsheid en de wetenschap hebben hiervoor

een oplossing, bedacht hij. Hij overwoog een schriftgeleerde te raadplegen, iemand met veel kennis en godvruchtige inzichten die volstrekt betrouwbaar was. De Raad der Ouden mocht geen lucht krijgen van zijn problemen en de grootmoefiti al helemaal niet, want dat zou rampzalige gevolgen hebben. De wapenmeester bezorgde hem al genoeg problemen. Als daarnaast bekend werd in welke hachelijke situatie hij zich momenteel bevond, zou hij helemaal het voorwerp van algemene spot worden.

Gerustgesteld doordat hij een oplossing had bedacht, besloot Hüsnü Bei een bezoek aan zijn harem te gaan brengen, maar op het laatste moment bedacht hij zich en draaide hij zich weer om. Hij kon zich beter terugtrekken in de selamlık om voordat hij ging slapen nog een halve pijp te stoppen en onder het roken na te denken over wie hij het beste in vertrouwen kon nemen. Voor dat hij het huis weer binnenging, bleef hij even staan luisteren bij de kelderdeur. Na elke stokslag klonk er een gedempte grom van pijn. Hüsnü Bei glimlachte en vroeg zich af of veertig stuks wel voldoende waren. Daarna moest hij echter denken aan de maaltijd van de volgende middag. Als de kok niet meer op zijn voeten kon staan, zou hij ook niet meer kunnen koken. Omdat de bei nauwelijks iets gegeten had van het maal van die avond wilde hij dat morgen kunnen inhalen. In dat aangename vooruitzicht liep hij de trap op.

Maar de dingen zouden niet verlopen zoals de arme Hüsnü Bei had gehoopt. Integendeel zelfs.

Terwijl Hüsnü Bei Zümrützade in zijn vertrekken zijn pijp rookte, had de jonge kok al het fornuis in de keuken ontstoken om een griesmeel-*halva* te bereiden. Hij neuriede een melodie en luisterde ondertussen naar de geluiden die opklonken vanuit de kelder. Er klonk opnieuw een stokslag, gevolgd door een kreun. ‘Niet zo hard, verdomme!’ jammerde een stem. ‘Je hebt toch geen hekel aan me?’